

stap in de Friese
RUIMTE

**Westergo-
zone
loopt warm
voor led-
lampen**

**Ondernemende
Berlikumers initiëren
voortvarend project**

WESTERGONIEUWS

Ondernemende Berlikumers initiëren voortvarend project

In de afgelopen decennia is de leefbaarheid in Berlikum onder druk komen te staan. Het aantal winkels is fors gedaald en de groente- en fruitveiling heeft z'n deuren gesloten. Enkele verontruste dorpsbewoners onderkennen deze ontwikkelingen en hebben het plan opgevat Berlikum weer te laten herleven. In dit plan, 'Voortvarend Berlikum', wordt de middenstand ondergebracht in een aan de eisen van deze tijd voldoende winkelcentrum op het te saneren oude veilingterrein. Dit, in combinatie met een tuinbouwinformatiecentrum, een Varende Veiling, een Snikkenwerf en watersportvoorzieningen, bezorgt Berlikum weer zijn bovenlokale positie in de regio.

Midden in Berlikum, aan het water, bevindt zich het voormalig veilingterrein De Afslag. Voor dit terrein hebben de provincie en de gemeente een saneringsplan opgesteld en de financiering geregeld. De stichting Voortvarend Berlikum ziet mogelijkheden voor wonen en winkelen aan het water, waarbij naast de reguliere bezoeker ook de watersporter aanlegvoorzieningen krijgt. Bijvoorbeeld om in Berlikum boodschappen te doen, de veiling of snikkenwerf te bezoeken en over te stappen op de fiets of kano om een tochtje door het oude Westergo te maken.

Winkelen aantrekkelijk

Met ondersteuning van project-

bureau Westergozone is projectleider Klaas Toering aangesteld om dit initiatief verder vorm te geven. Klaas Toering: "In Berlikum wordt winkelen weer aantrekkelijk. Met in de zomer de nodige activiteiten, nieuwe woningen aan het water, appartementen boven de winkels en voldoende aanlegvoorzieningen voor de Elfstedenvaarder, gaan oude tijden op dit terrein herleven."

Samenwerking tussen ondernemers

Een belangrijke voorwaarde om het project te laten slagen, is de samenwerking tussen de ondernemers. Toering: "Dirk van

Wigcheren is de eigenaar van de Spar Supermarkt en hij is al in een vroeg stadium benaderd, omdat de supermarkt een cruciale rol speelt in het plan."

Dirk van Wigcheren: "We hebben in 1993 onze huidige supermarkt gebouwd en dit pand is natuurlijk nog lang niet aan vervanging toe. Toch overwegen we heel serieus om te verhuizen naar het voormalige veilingterrein. Dit project zou de leefbaarheid in Berlikum en de omliggende dorpen namelijk aanzienlijk verbeteren. Voor mij alleen heeft de verhuizing geen zin, we doen het met z'n allen of niet."

Het project Voortvarend Berlikum

IN HET KORT

Op dit moment is het project nog in het plan-nenstadium. Er zijn subsidies om het terrein te saneren en het project verder uit te werken. De Westergozone heeft de voorstudies betaald, het proces getrokken in de eerste fase en zal ook bij de fasen die volgen betrokken zijn. Op de bijgaande kaart staan de ideeën geschetst.

Meer weten?

Wilt u meer weten over dit project of een bijdrage leveren? Neem dan contact op met Rudolf Botma van Projectbureau Westergozone via info@westergozone.nl of (058) 233 79 20.

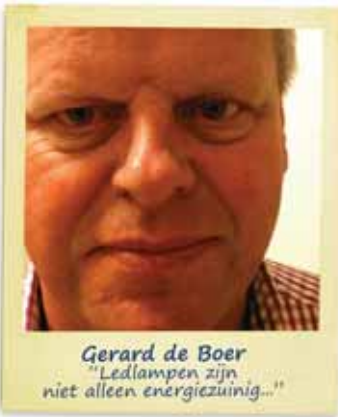
Nieuw project duurzame verlichting!

Westergozone loopt warm voor ledlampen

De komende jaren verdwijnen de gloeilampen stukje bij beetje uit de winkelschappen en worden ze vervangen door energiebesparende lampen. Naast de bekende spaarlamp is er ook de ledlamp. De ledlamp is niet alleen energiezuinig, maar biedt nog talloze andere voordelen die bij veel mensen niet bekend zijn. Daarom start het Projectbureau Westergozone vier pilotprojecten bij winkels.

Het doel van het project 'Ledverlichting winkels en kantoren Westergozone' is ondernemers kennis te laten maken met de voordelen en mogelijkheden van ledverlichting. Dit en volgend jaar starten vier pilots die een jaar lang worden gemonitord. Vier bedrijven werken hieraan mee, waaronder de HEMA in Harlingen en Diepenmaat Sport in Leeuwarden. Het doel is om de resultaten en de opgedane kennis te verspreiden onder andere ondernemers.

Minder warmte

Gerard de Boer, eigenaar van de HEMA in Harlingen, kwam via de ondernemersvereniging in contact met het project. "De huidige verlichting op onze bovenverdieping

voldoet niet helemaal aan onze eisen, omdat het te veel warmte afgeeft. Ledlampen zijn niet alleen energiezuinig, maar ze geven ook aanzienlijk minder warmte af." Gerard de Boer besloot mee te werken aan het pilotproject en voor een deel van de bovenverdieping ledverlichting te gebruiken. "Het ledlicht is witter en daar moeten we nog wat aan wennen. Maar het geeft een stuk minder warmte af en dat is een verademing."

Forse besparing

In Harlingen is er nog een tweede pilotproject bij lingeriewinkel Alkema-De Zon in de Voorstraat. In Leeuwarden zijn er tevens twee pilots, waarvan een bij Diepenmaat Sport. Ondernemer Mariëlla Diepenmaat kwam via de winkeliersvereniging in contact met het project. "Ik wist wel dat ledverlichting een aanzienlijke kostenbesparing oplevert, maar ik dacht dat het niet in de sfeer en inrichting van onze winkel zou passen. Voor het pilotproject werd er een lichtplan voor ons ontwikkeld, waaruit blijkt dat er veel meer mogelijk is dan ik dacht. We kunnen de inrichting en sfeer grotendeels behouden en het ledlicht geeft minder schaduw op de producten. Daarnaast verwacht ik

een forse besparing op de energiekosten."

Meer weten?

Wilt u meer weten over dit project of een bijdrage leveren? Neem dan contact op met Geert Boesjes van Projectbureau Westergozone via info@westergozone.nl of (058) 233 79 20.

IN HET KORT

De voordelen en mogelijkheden van ledlampen

De led-techniek ontwikkelt zich op dit moment razendsnel en er ontstaan allerlei nieuwe toepassingen. Led heeft een groot aantal voordelen ten opzichte van de 'gewone' gloeilampen, waaronder:

Duurzaamheid. Een ledlamp gaat 50 tot 100 keer langer mee dan een

gemiddelde gloeilamp.

Energiezuinig. Een ledlamp verbruikt 90% minder energie dan een gemiddelde gloeilamp.

Veilig en betrouwbaar. Door de lage voltage is een ledlamp veiliger. Doordat de led is opgebouwd

uit solide componenten zijn ze betrouwbaarder dan gloeilampen.

Onbeperkte toepassingen. Kleur, lichtintensiteit en bereik kunnen worden beïnvloed, waardoor de toepassingen bijna onbeperkt zijn.

Om tafel met

Ondernemers van Westra Groenrecycling en Geert Boesjes

Op vrijdag 18 september organiseerde projectbureau Westergo het congres 'Energiek aan de slag'. Tijdens dit congres waren er diverse sprekers en workshops over slimme energievoorzieningen uit natuurlijke bronnen. Mathijs en Corrie Westra van Westra Groenrecycling uit Harlingen namen deel aan deze bijeenkomst en gaan daarover samen met Geert Boesjes 'om de tafel'.

Geert: "Wat was de reden dat jullie het congres bezochten?"

Mathijs: "Wij hebben een bedrijf in groenrecycling en een grondbank en we zijn altijd geïnteresseerd in manieren hoe we milieuvriendelijker en economischer kunnen werken."

Geert: "Wat vonden jullie van de

inhoud van het congres?"

Mathijs: "We hebben weer dingen gehoord die nieuw voor ons waren. Ik had het ook mooi gevonden als er onderwerpen werden besproken waar we in deze regio meteen mee aan de slag konden."

Geert: "Wat doen jullie op het gebied van slimme energievoorzieningen uit duurzame bronnen?"

Corrie: "We gebruiken heel veel liters diesel per jaar en we zijn ons daarom al jaren geleden gaan verdiepen in biodiesel en hoe we door een goede planning het verbruik kunnen beperken."

Mathijs: "We hebben onlangs een vergunning voor zonne-energie aangevraagd. Daarnaast zijn we bezig met een 'hybride zeef' waarmee we puin uit de grond kunnen zeven. We doen dit niet alleen uit ideologische, maar ook uit economische en praktische overwegingen."

Geert: "Merken jullie dat klanten eisen stellen op het gebied van duurzaamheid?"

Corrie: "Jazeker, daarom kiezen we steeds voor nieuwe methodes die efficiency bevorderen en investeren we in machines die brandstof besparen."

Welke kansen zien Mathijs en Corrie Westra voor de toekomst en wat kunnen we leren van Duitsland en Denemarken?

Lees op www.westergozone.nl het tweede deel van het interview.

"DAT NIEMAND DAAR EERDER OP GEKOMEN IS: NACHTKAATSEN!"

Bedrijfsleider Sanne Lucas van Gardener's Pride in een kas met lichtschermen.

Simulatiemodel Lichthinder berekent de ideale teeltomstandigheden

Tuinders gebruiken steeds meer kunstlicht om de productie te vergroten. In Fryslân gebeurt dit nog weinig, maar de verwachting is dat ook hier belichting in kassen zal toenemen. Deze belichting brandt gemiddeld 3000 uren per jaar en straalt vooral uit het dak van de kas. Deze lichtuitstoot valt natuurlijk bijzonder op in een landelijk gebied als de Westergozone wat voor omwoners en flora en fauna ongewenst is. Daarom tekenden in 2004 de vakgroep LTO en de Stichting Natuur en Milieu een convenant om de lichthinder van kassen te beperken. Een middel dat hiervoor al door tuinders wordt gebruikt is het lichtscherm. Om tuinders te ondersteunen in het telen met lichtschermen werd vanuit het project Waddenkas door Wageningen UR een simulatiemodel ontwikkeld.

In het project Waddenkas worden in de praktijk innovatieve technieken getest die energie besparen, lichtuitstoot beperken en teelt optimaliseren. Een van de bedrijven die betrokken is bij het project Waddenkas is Gardener's Pride in Beetgum van de ondernemers Cock en

Marja van Overbeek. Bedrijfsleider van Gardener's Pride, Sanne Lucas, ondersteunde Wageningen UR met het verzamelen van gegevens voor het simulatiemodel.

"Toen in 2006 deze kassen werden gebouwd, besloten Cock en Marja van Overbeek om meteen lichtschermen te plaatsen. We hebben hier in Beetgum 7.2 hectare kassen waarin we tomaten telen. Op 1.6 hectare belichten we de tomaten met assimilatielampen, zodat we het hele jaar tomaten kunnen leveren."

Officiële overhandiging simulatiemodel

In 2008 startte Wageningen UR met het verzamelen van gegevens bij Gardener's Pride. Sanne Lucas: "Anderhalf jaar werden allerlei factoren die van invloed zijn op de ontwikkeling van de tomaten onderzocht, zoals de vochtigheid, temperatuur en licht. Al deze informatie verwerkten ze in de simulator, zodat je kunt zien wat er met de planten gebeurt als je bepaalde omstandigheden verandert. Hiermee zijn we weer een stap verder in het bereiken van de ideale teeltomstandigheden."

Op dinsdag 13 oktober overhandigde gedeputeerde Hans Konst het simulatiemodel officieel aan Gardener's Pride.

IN HET KORT

Simulatiemodel KASPRO

Het simulatiemodel KASPRO berekent nauwkeurig in hoeverre de teeltomstandigheden kunnen worden verbeterd, wanneer de bedrijfsuitrusting of de klimaatregeling wordt veranderd. KASPRO is ontwikkeld door Wageningen UR Glastuinbouw.

Het simulatiemodel is voor tuinders in de Westergozone te downloaden via www.westergozone.nl. Op www.westergozone.nl vindt u ook uitgebreide informatie over KASPRO. Voor meer informatie kunt u ook bellen met Dirk Osinga van Projectbureau Westergozone, (058) 233 79 20.

KORT NIEUWS

▼ **Nieuwe medewerkers Westergozone**

Per september 2009 is **Dirk Osinga**, projectcoördinator voor het glastuinbouwproject Waddenkas, werkzaam bij het projectbureau Westergozone. Dirk werkt bij het projectbureau op maandag, woensdag en vrijdag en is te bereiken op (058) 233 79 26 of 06 - 223 751 37.

Vanaf oktober 2009 is **Rudolf Botma** werkzaam bij de Westergozone. Rudolf volgt Rik Siebers op als projectmanager. Voor vragen en ideeën kunt u contact opnemen via (058) 233 79 27 of 06 - 543 541 04.

▼ **Raden & Statendag voor informatie over projecten**

Op woensdag 7 oktober 2009 organiseerde projectbureau Westergozone de Raden & Statendag Westergozone. Ditmaal ook voor ondernemers uit de Westergozone. De aanwezigen werden op de projectenmarkt geïnformeerd over alle lopende projecten in de Westergozone. Een impressie en foto's kunt u vinden op www.westergocongressen.nl.

▼ **Evaluatie Westergozone**

De Economische kernzones A7 en Westergo zijn deze zomer geëvalueerd. Gekeken is naar de economische situatie, de projecten en de samenwerking. Ook zijn de beide zones onderling vergeleken. De

rapporten zijn te vinden op www.westergozone.nl.

▼ **Goede opkomst symposium 'Energie(k) aan de slag'**

Op vrijdag 18 september organiseerde projectbureau Westergozone het symposium: 'Energie(k) aan de slag' in Franeker. Vier sprekers: Gatzje Lettinga, Johan Sanders, Cees Buisman en Gelein Biewenga gingen in op de volgende vragen en onderwerpen:

- hoe kun je op een slimme manier energie halen uit natuurlijke bronnen?

- welke manieren zijn er al en welke kansen liggen er voor bedrijven in de Westergozone?

De ruim 100 deelnemers formuleerden vervolgvragen in twee werksessies, waarmee het projectbureau volop aan de slag is. Verslagen, presentaties en foto's van dit symposium zijn te vinden op www.westergocongressen.nl.

▼ **Subsidie voor Waddenkas**

De Stuurgroep Westergozone heeft besloten het project Waddenkas te verlengen tot 2015. Dit project richt zich op innovatieve ontwikkelingen in de glastuinbouw in Fryslân. Medio 2011 is er een tussenevaluatie gepland. Naast de provincie Fryslân en de Westergozone stelt ook LTO-Noord subsidie beschikbaar.

▼ **TIPS**

Wilt u eenvoudig energie besparen? Kijk dan naar de 10 simpel toepasbare besparingstips voor MKB-bedrijven op www.westergozone.nl.

De provincie Fryslân is in oktober van start gegaan met een nieuwe stimuleringsregeling voor toeristische logiesverstrekkende bedrijven. Voor deze Stimuleringsregeling Toerisme Natuurlijk Fryslân (STINAF) komt 6 miljoen euro beschikbaar. De regeling is overtekkend. Het is mogelijk dat de provincie de subsidie ophooft. Kijk voor meer informatie op www.westergozone.nl.

Het mobiliteitscentrum Friesland is opgericht om de effecten van de economische crisis op de arbeidsmarkt zoveel mogelijk te beperken en om ontslagen te voorkomen. Bedrijven die kampen met overtoollig personeel, worden bezocht door specialisten die de situatie in kaart brengen en kijken naar alternatieve manieren om werknemers in te zetten. Kijk voor meer informatie bij Tip op www.westergozone.nl.

Heeft u nog opmerkingen, vragen, ideeën of wilt u ook wat melden in de nieuwsbrief? Neem dan contact met ons op. U kunt mailen naar redactie@westergozone.nl of bel (058) 233 79 20.

Colofon

Westergonieuws is een uitgave van het projectbureau Westergozone, Heliconweg 62, Leeuwarden, 058 - 233 7920, redactie@westergozone.nl. De Westergozone is een samenwerkingsverband tussen de provincie Fryslân en de gemeenten Leeuwarden, Menaldumadeel, Franekeradeel en Harlingen. Samen werken zij aan een duurzame economische ontwikkeling van het gebied waar duurzaamheid, innovatie en kennis centraal staan.

concept: projectbureau Westergozone, PIT en PiWeb | **ontwerp:** PiWeb | **tekst:** Geert Boesjes en Ingrid van der Geest | **interviews en eindredactie:** I PIT Concept & Copy | **fotografie:** Hoge Noorden | **drukwerk:** Hellinga Grafische | Specialisten | **oplage:** 9.800 | Westergonieuws is gedrukt op FSC-papier bij een FSC-gecertificeerde drukker, versijnt drie keer per jaar en wordt verzonden aan alle ondernemers in de Westergozone.

Mixed Sources
Hout geproduceerd uit verantwoord
beheerde bossen, gecertificeerde bossen
en gerecycled materiaal.
Certificatie: COC-COC-0243
www.fsc.org
© 1996 Forest Stewardship Council